

Želja autorice je nepretenciozna, ona je tipično prosvjetarska, gotovo učiteljska (od korijena **poučavati**). Ponuditi što više raznih sadržaja, iskustava i metoda rada i pritom poticati da se pogleda ono što se nije stiglo pogledati, sugerirati da se svaki projekt može sagledati i na drugi način, da svuda oko nas ima poticaja zabilježiti to. Puno toga je vrijedno obilježavanja. Ponekad su i naoko male stvari vrijedne analize, doživljaja, promišljanja, posebnih utisaka, one su kao bogata trpeza koja nudi puno.

Znatiželja i strast za putovanjima rezultat je velike većine radova, nekad sam putovala ciljano da bih vidjela i posjetila izložbe i multimedijske projekte, a ponekad sam slučajno otkrila važnu izložbu. Kao i ostali povjesničari umjetnosti, tako i ja imam svoje teme, epohe i slikare koje volim pretraživati. Ističem Caravaggia jer sam putovala tragom njegovih djela od Rima, preko Napulja, do Sicilije, a neopisivo je bilo moje uzbuđenje i iznenađenje kad sam u Firenzi otkrila izložbu njegove upravo resturirane slike *Glavosijek Ivana Krstitelja*.

Ni na ljetnom odmoru nisam dopuštala da događanja prolaze mimo mene, uvijek sam radila crtice i zabilješke. Pošto ljeto uvijek provodim u Dubrovniku, nastojala sam bar fragmente ljeta, neopisivih ljepota i zbivanja na Lokrumu, Dulčićevih i Trostmannovih slika, likovnih događanja, zabilježiti ali ne samo u svojoj memoriji. Uvijek sam mislila na moje učenike, školu i prijatelje, te sve prikupljeno predstaviti kao “moje izložbe i viđenje viđenoga i doživljenoga”. Puno treba raditi i truditi se u današnjim školama na prezentiranju kulturne baštine, učenicima se mora ucijepiti poštovanje prema sjaju baštine i “dragom kamenu”. Upravo stoga ih iz svakoga kutka dočekujem bar plakatom, brošuram, programom, zavičajnom mapom, pa se tješim kako će nešto ipak ponijeti sa sobom.

Moja škola, Elektrotehnička škola u Zagrebu, ima vrlo razvijenu međubibliotečnu suradnju s obližnjom knjižnicom *Voltino* pa učenike tamo vodimo na promocije knjiga, predavanja, književne tribine. Stalni sam suradnik za kulturnu baštinu u školskom listu *Napon riječi*. Nastojim obilježiti svaku obljetnicu, pratiti likovni i javni život u gradu Zagrebu, prenijeti iskustva iz drugih škola. Pred Vama su i ti radovi.

Iz svih ovih potreba svoje radove povremeno objavljujem u *Školskim novinama*. Na *Proljetnim školama školskih knjižničara* svoje sam radove *Hrvati i Karolinzi* i *Hrvatska izložba u Rimu povodom jubileja 2000 godina kršćanstva* prikazala riječju i slikom. Zbog navedenih radova te *Nadrealizam u kulturnom centru Pompidou u Parizu* i projekta *Barok u likovnom djelu* ovu knjigu smatram priručnikom za učenike jer je dobro polazište za ponavljanje gradiva, učenje o kulturnoj baštini, a za maturante prikladan “začetak” uvida u dvadeseto stoljeće u hrvatskom jeziku, povijesti i likovnoj umjetnosti. To im je ujedno i pristup likovnom djelu i osnove likovne komunikacije.

Napokon, svi ti moji radovi su *hrvatsko slovo u naponu riječi!*

Anita Brigović

Trajanje zaokruženo Mediteranom

U Školi za cestovni promet zbio se, za škole, jedan neuobičajen i čudesan hepening. Profesorica hrvatskog jezika i školska knjižničarka, **Marija Bednjanec**, imala je ogledni sat i otvorenje čudesne izložbe pod nazivom "**Maslina – trajanje zaokruženo Mediteranom**". I sat i otvorenje izložbe bili su javni, bilo je mnogo uzvanika i prijatelja. Ravnatelj škole, gospodin Vedran Nola, dipl. ing., pobrinuo se da sve bude na visini i omogućio prof. Bednjanec da koristi sve što joj treba za izložbu, pozvao sve ravnatelje srednjih škola u Zagrebu, višu školsku nadzornicu za školske knjižničare prof. Biserku Šušnjić, prof. Veru Šutalo, nadzornicu iz Zavoda za unapređivanje školstva, dr. Slavena Leticu, dr. Petra Nolu i brojne druge prijatelje, i naprosto joj bio logistička podrška.

Nastavna jedinica bila je analiza lirske pjesme pisane heksametrom - *Maslina* Vadimira Nazora. Sat je bio održan u trećem razredu. Za kvalitetniji dojam ispred sebe smo imali Nazorov tekst kako bismo kao iz klupka vune ispreli priču i tanki fitilj za našu uljanicu i naš žižak vječne svjetlosti - upravo to je radila prof. Bednjanec.

Vladimir Nazor: *Maslina*

*Vinograd moga je oca ovjenčan zelenim vijencem
Maslina. –Pod njima ja sam u vrućijem danima ljetnim,
Grožđe dok zrijalo i pjev cvrčaka šibao uzduh,
Gledo u zanosu svijetle vizije što ih je Podne
Pred očima stvaralo mojim.*

*More je šumjelo negdje daleko.- Po modrome nebu
Plovili bijeli oblaci, a zemlja je ležala teška
I tiha u snu sunčanu.*

*....U takav ja sam trenutak
Veliku, strogu i mirnu, iz maslinika se dižuć
K vedrom svodu, bez štita, bez koplja i kacige sjajne,
Vidio Palas Atenu.*

*Ona je nosila žižak na dlanu. Plodova zrelih
Ubra pregršt pa saže sok njihov na suho stijenje
I ruku do sunca dignu i užga tu malenu svijeću.*

*....Gori na mojemu stolu,
U tamne i burne noći, od zemlje niska svijeća.
Vjetrina otvara vrata i prozore, kroz kuću duva,
Zidima trese i tamu sve crnju tjera mi u dom:
Ja mirno sjedim uz svijeću, koju ograditi dlanom
Ne treba: ulje joj vonja po maslinama mog oca,
A plamen njezin je iskra sa vatre sunčane.- I sveder,*

*Kad mi je teško međ ljudima, nastaje začaran krug,
U kojemu okolo žiška, dok noću vihori bjesne,
Zazeleni se lijepi vinograd mojega oca,
Ovjenčan maslina vijencem; - pod njime sanjari dječak,
Grožđe dok zre, i sve jače pjev cvrčka se glasa, i more
Dva oblaka bijela, tanka ...*

A onda je uslijedio pravi mediteranski brevijar. Puno teza su dokazivali, odnosno iz teksta zaključivali, prof. Bednjanec i njezini učenici. Vrlo vješto i nadasve logično su donosili sljedeće zaključke:

- oduvijek smo bili dio mediteranske civilizacije
- oduvijek smo bili dio mediteranske kulture
- locirani smo na putovima velike povijesti
- zračenje civilizacija - jedni na druge
- cikličko putovanje kulturnih dobara
- dakle, krug kao savršeni geometrijski lik
- začarani krug života
- Grčka - veliko antičko središte zračenja
- zajedničke poredbe i kartografija
- antičke odlike su sklad, savršenstvo proporcija i omjera, mir, simetrija, homogenost, ljubav prema prirodi, silama prirode, životu prirode – maslina kao pojam vječnosti
- heksametar - stih kojeg koristi grčka lirika, susrećemo ga i u *Ilijadi*:
"Srdžbu, boginjo, pjevaj Ahileja, Peleju sina"
- baštinili smo uljuđenost i kulturu ponašanja i običaja Mediterana - Sredozemlja
- maslinarstvo, uzgoj maslina - jedna od tekovina Mediterana
- zlatno maslinovo ulje donosi **svjetlost**, žižak svjetla
- ulje stvara asocijacije, podsjeća na pretke (oca)
- arhaizmima dočarava intimnost, domaće ozračje
- vizualni, auditivni ("more je šumjelo negdje daleko") i ostali čulni efekti ("ulje vonja po maslinama moga oca")
- višestoljetni ciklusi masline
- maslina nas povezuje s kršćanstvom
- trajanje od Starog zavjeta dakle biblijsko trajanje
- arhetipsko, iskonsko, zavjetno
- dio radosti i veselja, ali i pasije, Kristove muke
- naš Mediteran – Dalmacija je živjela od maslinarstva
- ljubav prema maslinama, čovjeku, prirodi uopće
- ljubav prema domovini i precima

Da bi nam korisnost masline što bolje dočarala, prof. Bednjanec je pročitala još jednu prelijepu pjesmu pjesnika Maka Dizdara, dok je jedan pano izložbe bio posvećen stihu "masline treba saditi". Na tu temu dovezuju se velike ploče koje je za ovu prigodu školi posudio Etnografski muzej, a prikazuju kako su se nekada prerađivale masline. Velike mlinice s velikim kamenim kotačima, koje su okretali, vrtili ljudi. Dakle opet se zatvara onaj magični i začarani krug, čovjek "uokrug vrteći se melje masline, melje svoje trude". Ovim povodom slijedi i pjesma Drage Ivaniševića *Moj did* jer tako su naši djedovi, djedovi jednog Sredozemlja koje postoji samo u Europi, Africi i Aziji (prema povjesničaru Fernandu Braudelu), "činili ulje".

Tom panou odmah bismo mogli dodati i pano *Zaštićena kaštelanska maslina* i vrlo lijepe suvenire na temu masline, što je dobar prijedlog i za Hrvatsku turističku zajednicu. Izložene su bile bočica, poput staklenog antičkog *lekitosa* s uljem, mala amfora, mala kamenica s poklopcem, boca maslina zelenih, crnih, sir iz ulja, mali *pitos*.

Ovom se dijelu pridružilo maslinarstvo u Istri, uzgoj, branje, prerada. Sigurno smo već i na glagoljaškim natpisima susretali moćne riječi: ulje i maslina, a tada ne možemo a da se ne prisjetimo čuvara naše baštine – benediktinaca koji su svom načelu *ora et labora* sigurno u svojim *Regulama* kao još jedno glavno načelo dodali *masline treba saditi*. Sve je ovo profesorica Bednjanec iznijela i prikazala na svojim panoima.

Mak Dizdar: *Maslina*

*(...) Prošao je dakle prvi veliki rat
Prošao i prošli
I nastalo
Vrijeme
već
buduće*

*Sve pakosti i čavle s ružama i kikutom zajedno unijeti treba u naše čitanke
da zna se kako ni ruže samo nisu cvjetale nam
kako ni čavli u jagodicama svakodnevnim nisu ubili nas
No nije dosta za istinski klik
Za istinski krik
Samo to
Preostaje nam da osvojimo za ove vode što ih na sve strane sa svih strana još
mute
Više bistrine za gledanje u duboko
Preostaje nam da otopimo ovaj kamen na srcu*

*Od masline ove na obali treba se zato učiti Korijenje plodonosno treba pružiti
do uma zemlje
U krošnjju zelenog vjekove treba združiti
Treba osvojiti sunca koliko ga ima
Ne treba se bogamu ni roditi
Ako se ljubiti ne zna
Masline kažem treba saditi
Masline treba saditi
Svuda*

Maslina u Bibliji

Maslina je prava biblijska biljka *puna mrsa* koja pruža izobilje ulja. Njezin bogat urod oslikava Božju providnost i brigu za Božju djecu. Uvijek se maslinova grana smatrala znakom mira, stoga se ona pojavljuje u alegorijskim prikazima Mira.

Još se u Bibliji susrećemo s grančicama masline i to kod Noine arke ili korablje. Noa je sa svojom obitelji (ženom i sinovima Hamom, Šemom i Jafetom i njihovim ženama) preživio opći potop od četrdeset dana. Korablja se zaustavila na brdu Araratu i Noa je pustio gavrana i golubicu da izvide da li se voda povukla i da li ima života na tlu. Golubica se vratila s grančicom masline u kljunu. U tom je dijelu maslinova grančica znak mira što ga Bog uspostavlja s čovjekom. To je prva izložbena ploča profesorice Bednjanec, na kojoj se lijepo vidi zaobljena (kako bi mogla lakše ploviti i odoljevati ćudima mora) arka ili korablja, prikazana u abrevijaturi i to u obliku košare koja pluta.

Maslina u antici

Cijela je Grčka jedan veliki maslinik, maslinici su okruživali Mikenu, Spartu, Korint, Delfe. Možda najpitomije izgleda Olimpija puna maslinika i borova. Već je na Akropoli – atenskom svetom gradu gdje su se nalazili najznačajniji hramovi starih Grka - posađena jedna sveta maslina posvećena Ateni Paladi, zaštitnici grada i najomiljenijoj božici, po kojoj i grad je dobio ime. Pošto je Nabor u svojoj pjesmi *Maslina* "iza spuštenijeh trepavica i u zanosu svijetle vizije što ih je podne pred očima stvaralo njegovim", "veliku, strogu i mirnu, iz maslinika se dižuć k vedrom svodu, bez štita, bez koplja i kacige sjajne vidio Palas Atenu", profesorica Bednjanec je gradila svoju izložbu, razlažući gotovo svaku Naborovu riječ iz pjesme i vizualno i verbalno. Vidjeli smo i Partenon i maslinu zbog koje je izbio veliki sukob između Atene i Dioniza. Slikovno je prikazla i Odiseja i njegovu rodnu Itaku obraslu maslinama.

I kod Nazora, kaplju zlatnog ulja i žižak svjetla na dlanu nosila je Atena.

CVJETNICA

Izložene su freske Giotta *Ulazak u Jeruzalem* i dvije freske Vincenta iz Kastva iz crkve sv. Marije na Škrinah u Beramu i to *Ulazak u Jeruzalem* i *Molitva na Maslinskoj gori*. Pošto je Kristov ulazak u Jeruzalem radi slavljenja Pashe bio trijumfalni i svečan, Židovi su mu bez ostatka klicali "Hosana sinu Davidovu! Blagoslovljen koji dolazi u ime Gospodnje! Hosana u visini!" i u oduševljenju ga posipali grančicama masline i palme (hosana = spasi). Ikonografski se Krist uvijek prikazuje kako jaše na bijeloj magarici i blagosilja puk pred gradskim vratima, za njim hodaju apostoli, dječaci pred njim prostiru haljine i tkanine.

Maslina je i ovdje dio Mediterana i mediteranske zemlje i klime, dakle još od Novog zavjeta. Na taj spomen i mi danas svi odlazimo na misu na Cvjetnicu, noseći masline i palme na blagoslov, i opet svi pjevamo "Hosana sinu Davidovu". Knjižnica profesorice Bednjanec bila je ukrašena granama masline, veliki aranžmani masline s pisanicama.

Molitva na maslinskoj gori domaćeg pučkog slikara Vincenta iz Kastva doslovno prikazuje kako se Krist oznojio krvavim znojem (rubac u rukama poprskan je također kapljicama krvi). Niti tjedan dana od klicanja Kristu i slavljenja, Jeruzalemom su odjekivali poklici "Propni ga! Propni ga!" i umjesto Barabe, kojeg su pustili, propeli su Krista. Pošto

je izložba i rađena u slavu Cvjetnice ne možemo a da se ne prisjetimo i *Plača Jeremije*, baš zbog ovog "Propni ga!" i stihova:

*"Obrati se Jeruzaleme, obrati se,
obradi se Gospodinu Bogu svojemu"*

Pod krošnjama maslina zaspali su apostoli, koji su stražarili dok je Krist molio nebeskog Oca da ga mimoide gorka čaša. Među njima se ljepotom ističe najmlađi apostol Ivan zatvorenih, krupnih očiju, djetinje lijep, baš kao mило dijete plavih kovrča. Kod istarskih fresaka tradicionalno susrećemo lijepog Ivana, Isusovog miljenika, kojega će u času smrti i povjeriti svojoj majci "Ženo, evo Ti sina". Prisjetimo se freske iz Žminja, prelijepog, plavog, kovrčavog Ivana. Vincent iz Kastva je izrazito narativan i sve doslovno prikazuje, pa i onda kada je to u prenesenom značenju kao kalež (čaša žuči).

Na Maslinskoj gori danas možemo susresti velike masline, razgranatih i debelih debala, polegnutih od stoljeća, čvornatih poput tjelesina, i zavaljenih starih panjeva. Kao nigdje drugdje tu masline doživljavamo kao nešto praiskonsko, arhetipsko, vječno. To je lijepo vidljivo i na fotografijama profesorice Marije Bednjanec. Poput relikvije je izložena i grančica masline s Maslinske gore koju je dobila na dar, doslovno iz Gestemanskog vrta. Malo koje stablo može odolijevati vremenu, da se sve godine na njoj talože u oblinama, u kojima možemo često prepoznati tijelo žene-majke roditeljice, kao što to može plodonosna maslina, vjerojatno zato, što je pratila Isusov Veliki tjedan, i postala simbol i Muke i Uskršnuća. Maslina je trpeća, ustrajna, bremenita, umorna ali strpljiva, korisna, darivajuća, njezino zlatno ulje održava vječni žižak svjetla i znak je milosti Božje.

Od likovnog sadržaja još treba prikazati osvrt na nedavnu izložbu akademskog slikara Mladena Veže. Rodom iz Brista kod Podgore, uljorodnog kraja, čuvenih maslina i vrlo kvalitetnog ulja, veliki dio svog opusa posvetio je slikanju maslina, varirajući teme. Slika od velikih razgranatih zelenih krošnja, plodova na granama koje su k zemlji prignute starih, mrtvih maslina, ogoljelih, panjeva, suhih grana do velikih ljubičastih krošnja.

Nijedan slikar u maslini ne umije prepoznati tijelo žene kao Veža, brojni aktovi kao da se isprepliću u radosti življenja i plesu života.

Zbog toga će ravnatelj Vedran Nola i prenijeti izložbu u svoj maslini vrt, u Podgoru u predvorje hotela. Bogato počašćeni, uz sviranje *Dalmata*, uz obvezatnu *Maslina je neobrana* otišli smo obogaćeni spoznajom da masline ima tko saditi i brati, neće se grane prepune plodova slomiti od nevere jer **čovjek Mediterana - Dalmacije** opet sadi i bere masline, i pune su kamenice zlatnoga ulja.

*Papa Ivan Pavao II. s maslinovim grančicama na
Cvjetnu nedjelju*

Ikonografski muzej Don Quijotea u Nacionalnoj biblioteci u Madridu povodom 400. obljetnice prvotiska don Quijotea, bistrog viteza od la Manche, Miguela de Cervantesa Saavedre

Picasso, Don Quijote

UVOD

U sveopćem slavlju i proslavi najpopularnijeg svjetskog romana ikada napisanog, uz Bibliju, pridružujemo se skromnim podneskom *ad gloriam* vitezu od tužne spodobе, dobrom, plemenitom, zanesenom, tragikomičnom, ingenioznom hidalgu.

Q slika

Na ovom projektu radili su umjetnici iz mnogih zemalja, normalno je da ih je najviše iz Španjolske i Meksika, ali ima ih iz Austrije, Canade, Madžarske, Guatemale, među njima je i niz poznatih imena kao Pablo Picasso, Salvador Dalí, Mario Orozco Rivera.

Ovim povodom govorit ćemo o likovnim ostvarenjima, likova Don Quijotea, Sancha Panse, Rocinante i Dulcineje u slikarstvu (i svim vrstama slikarskih tehnika), kiparstvu. Također bit će iznesena koreografska rješenja i crteži – skice za predstavu – mjuzikl *Čovjek iz Manche*. Kao uvod radu predstaviti će se nekoliko vrsnih, klasičnih, tipično renesansnih portreta Cervantesa, dio njegovog rukopisa i potpisa i jedan portret naslikan kao nadrealistička vizija, u kojoj prevladava koloristički ekspresionizam.

Radove možemo razvrstati u nekoliko kategorija, vrsta s obzirom na obradu teme.

PICASSO, DALI , EKSPRESIONIZAM

Prvu skupinu predstaviti će minimalistički radovi, tako smo ih bili slobodni nazvati zbog minimuma utrošenih sredstava a učinak im je golem, kao kod akvarela, akrilika, gvaša, tuša, crteža, pastela, grafika plitkog tiska, u kojima se s toliko malo poteza, mrlja ili crta kaže puno. Normalno da se tako mogu izražavati samo veliki umjetnici, zato bi prvo i izdvojili Pabla Picassa. Kao prvo Španjolac (Katalonac) je i rijetko koji prikaz je toliko sadržajan, toliko pun topline, toliko sveobuhvatan i toliko u svom krokiu znakovit i deskriptivan. Hijerarhija odnosa je toliko izražena vertikalama same Rosinante, dugim,

Miguel de Cervantes

Žuti Don Quijote

vitkim nogama, uzdignutom glavom, kopljem. Iako je tijelo Rosinante jedna hrpa mrlja, kraćih linija, ona tako sigurno nosi hrabrog viteza sa štitom i kopljem. Nasuprot vitezu, točno nasuprot, suprostavljen je Sancho Pansa na magarcu, *čušici* koja i ušima ponizno striže prema dole. Kao krajobraz, umjesto vegetacije su vjetrenječe.

Drugi je primjer vrlo zanimljiv jer je Picassovo djelo, rad smješten u gotovo vangogovsko okruženje, u žuti krajolik s mnoštvom kratkih, vijugavih, različito usmjerenih mahovitih crnih crta. Na obzoru vangogovski zaobljena brda, protkanog zelenim crtama s užarenim suncem, koje kod Vincenta uvijek luđački prži, kosac je među žitom, a ukipljen stoji pikasovski par i smišlja plan.

Iz ove grupe minimalističkih radova je slika koju sam proizvoljno nazvala *Ružičasti Don Kihotić* i neodoljivo podsjeća na Dalíjevu maniru. Ima u sebi toliko njegovog nadrealizma, snoviđenja, neobične imaginacije i halucinacije, podsvijesti. Na vitkom konju, nogu poput štaka, neobično "razrješene" njuške poput maske, sjedi vitez "koraljne" kraljeznice, naglašene gotičke "S" linije kraljeznice ali kao niska koralja, bisera, ukoliko poput ogrlice.

Quijotic party

Salvador Dalí, Ružičasti Don Quijote

Čini nam se da takvu kombinaciju doista jedino možemo susresti kod Dalíja. Kao uvijek i svugdje, za njim kaska jadno, debeljuškasto, poput mješine, staro brundalo, dobri i vjerni Sancho.

Mješavinom tuša i gvaša nastala je zanimljiva slika u čijem je lijevom uglu Don Quijote a do vjetrenjača: gle čuda! Treba prijeći vrt užitaka, rajski vrt pun lijepih i zanosnih dama. Ali vitez je pun časti, odanosti i vjernosti, on je vjeran svojoj Dulcineji. U ruci kao da drži njezin lik, njezinu sliku. Slika odiše renesansnim hedonizmom, renesansnim *carpe diemom*. Ali vjetrenjača u daljini upozorava na zadatak i bitku, u daljini se naziru obrisi grada, katedrale... Ovu čudesnu sliku naslikao je Salvador Dalí.

Don Quijote u Schabcou

pravi naziv slike je *Don Quijote u egzilu*, u metafizičkom okruženju. Na čelu kolone jaše Don Quijote a za njim mnoštvo, čitav jedan grad. Grobna tišina koju podcrtavaju modri i crni tonovi, kao crni oblaci, koji su se nadvili nad ljudima, pojačavaju neizvjesnost. Samo zanesen, pun ideala i jedini koji zna kuda ide i što hoće je bistri vitez, samo on je sposoban toliko mnoštvo ljudi privući da ga slijede čak i u sužanjstvo. Crnim i plavim tonovima suprotstavljena je bjelina odjeće kod svjetline. Metafizička atmosfera izbija i iz tišine, nijeme atmosfere, neuspostavljene komunikacije, svi bespogovorno idu dalje, slijede bistrog viteza punog ideala i svojih osobnih vizija.

Dosta je slika rađeno u ekspresionističkoj maniri, jarkim, komplementarnim bojama, vrlo gustih, pastoznih namaza. Prevladava crveno, žuto, zeleno, ljubičasto. Ekspresije su na nekim slikama izuzetno snažne, izbija iz njih čuđenje, strah, iznenađenje, nestrpljivo iščekivanje, tjeskoba, nemogućnost komunikacije. Ponegdje je Don Quijote okružen čudovišnim, somnambulističkim iskešenim likovima koji su upravo monstruozni i baš zato i kombinirani s vjetrenjačama da bi izazivali i mamili hrabrog viteza na boj i obračun. Naročito se ekspresijom, gotovo jednog Noldea ili Soutinea, ističu meksički autori, kao što npr. slika (akrilik) *Quijotovska evokacija* Alfreda Zaleca. Jarki tonovi, mnoštvo likova - maski, izuzetna dinamika, naglašena obrisna linija.

J e d n u sliku smo nazvali *Plavo iščekivanje, uzbuđenje,*

Don Quijote sa zatvorenim knjigama

Plavičasta atmosfera

La Luna

MNOŠTVO RAZLIČITOSTI

Nadrealistički, metafizički obrađena je slika *Don Quijoteovska zabava* sva u plavičastim tonalitetima. Mnoštvo likova kao da su na maskenbalu, a svečanost i otmjenost atmosfere nosi nešto tajanstveno i mistično u sebi.

Kao geometrijsku, kolorističku apstrakciju izradio je sliku Carlos Merida iz Guatemale a zove se *Egzegeza* (naučavanje, znanost) o *Don Quijoteu*.

Da bismo istaknuli što više raznih tehnika, načina slikanja i izražavanja izdvojiti ćemo jednu sliku koja podsjeća na ekspresionistički kubizam. Geometrijski su oblikovani likovi: korišteni su valjci, stošci, kugle, kvadri, za oblikovanje tijela uglavnom se koriste valjkasti oblici dok je lice Don Quijotea slikano realno, a lice Sancha Panse je izuzetno mladenačko. Sve je izraženo živim i jarkim bojama.

My don Quijote

Jedna je grafika izuzetna u svojem minimumu izražajnih sredstava a stvara nam bezbroj aluzija, gotovo da svatko za sebe može stvoriti viziju. Glavni motiv je marginalni dio slike, vjerni par jaše u daljini, uvijek ih dijeli dužina gazdine kobile, polako, lijeno, nikud ne žureći idu dalje. Tu je krajolik najznačajniji i najbitniji, u prvom je planu postignut vertikalnim, paralelnim crtama i mrljama, zapravo više mrljama koje predstavljaju stilizirano drveće i bilje, to je slika *Kihotovska atmosfera*.

Grafika koja od svih najviše ima ono "don kihotovsko", ono srljanje i pogodak "u ništa", onu dostojanstvenost stava i ozbiljnost zauzetog položaja pred kretanje u viteški boj, malog je formata ali vrlo upečatljiva. Ušpičena brada, koplje "na gotovs", oklop u ruci. Koliko i kobila snosi ozbiljnost i težinu zadatka, svjedoči nam "rendgenski" snimak njezinog trupla, kako pod teretom odgovornosti "stenju i njezine kosti".

Jedan crtež izgleda kao da je dio stripa, vitez u oklopu, potpuno zatvoren crtež i stvara dojam stripa. Ističe se jedan izuzetno linearan, stiliziran crtež – ulje, što je za linearnost zapravo začuđujuće *Don Quijote i Sancho Pansa*, imaju nešto od japanskog iskona u sebi, iz štita izbija pravo carstvo izlazećeg narančasto-žutog sunca, samurajske dostojanstvenosti i u pozi i u gesti (naročito šljem-kaciga podsjeća na samurajsku kacigu s metalnim štitnikom za lice, nošenje koplja) a i u ozračju. Koliko li odanosti, vjernosti i odlučnosti ima (za sudjelovati u svim odlučujućim bitkama) u onom dodiru ruke Sancha Panse prema svojem gospodaru! U ovom slučaju on kao prethodnik ide naprijed i vodi zanesenog i zamišljenog viteza. Ima slika koje kao da

Vjetrenjača

su barokne provenijencije, rađene na sukobima svjetla i tame, izuzetne luminoznosti, dinamičnih piramidalnih i dijagonalnih kompozicija. Posebno drag i posebne simpatije izaziva starčić s knjigama i mačem ispod ruke, kao da ga je naslikao Caravaggio. Toliko topline, začuđene dobrote, iznenađenja (iskolačene staračke, malo zamućene oči).

Posada "Calavera de Don Quijote"

Don Quijote i Rocinante

Vitez skida cipele

Miguel de Cervantes

SKULPTURE

Druga skupina su skulpture, zapravo instalacije, točnije *ready-made* (skulptura načinjena od predmeta već gotovih za uporabu), od kojih bi posebno izdvojili jednu izuzetno efektanu. Na drvenom postolju je konstruiran konj od spiralnih željeznih vijaka s pojačanim glavama. Ta se skulptura zove *Don Quijote kao radnik*, a skulpturu je napravila skupina radnika koja radi na održavanju željezničkih pruga i cestovnih trasa iz grada Santander u Španjolskoj. Velike metalne glave vijaka ističu se kao zglobovi nogu, tijela. Od metala je konstruirana konjska glava, lanci predstavljaju uzde koje drži uvijek uspravno, vitko, izduženo tijelo, dojam vertikalnosti podcrtava vertikalna koplja. Posve je zanimljiva glava Don Quijotea, ona je lijevak (cjedilo) na čijoj je prednjoj strani trokutom izražena otužna fizionomija, lice viteza tužnih očiju koji puši cigarillos. Elegancija viteza uvijek je istaknuta, pa i ovdje, izdignutim okovratnikom. Dominiraju čisti, pravilni geometrijski oblici, krug štita, trokut, stožac, vertikale, dijagonale a sve je upravo idealno uravnoteženo.

Don Quijote, radnici iz Santander

Još dvije skulpture pripadaju gore navedenoj skupini *ready-made*. To su konstrukcije samog Don Quijotea. Prva konstrukcija je od metala, drva i pleksiglasa, različitih oblika, vrlo dinamično postavljenih i usmjerenih. Don Quijote se naginje prema natrag kao da se odmiče od nasrćućih vjetrova. Druga je Sancho Pansa, niži lik, masivniji težinom i odmah shvaćamo da je u podređenom položaju, nema onu uzvišenost držanja svoga gospodara. Konstruiran je od metalnih dijelova, ali ipak istaknute, svečane odjeće, visokih čizama s naglašenim sarama i otmjenog šešira. Ove dvije skulpture je izradio Mario Oroszco Rivera iz Mexica.

Predstavljene su i skulpture koje su klasične u svojoj izradbi, postavu ili samoj temi "nerazdvojnog para". Dvije simpatične skulpture kao da su rađene za neko kazalište marioneta. Rumeni, nacvrckani, mali i debeli Sancho i njegov otmjeni, dostojanstveni ali ipak malo veseli, u srebrnom oklopu i sa štitnicima za noge, Don Quijote.

Posebnu cjelinu čine radovi za predstavu–mjuzikl *Čovjek iz Manche* a predstavljaju koreografske studije, studije kostima za mjuzikl. To su vrlo linearni akvareli, lica su data samo ovlaš u naznakama, jer je važan kostim, haljina, hlače, prsluk, šešir. Raskošni, prpošni, renesansni kostimi, bogata draperija puna nabora naročito je istaknuta kod muškaraca.

Don Quijote i Sancho Pansa

Objavljeno u *Školskim novinama*